

LOU MARINOFF

PRACTICA FILOSOFICĂ

Ediția a 2-a
Revăzută și adăugită

Traducere de: Florin Lobonț, Vasile Hațegan

Editura EIKON

București, 2019

Titlu original: PHILOSOPHICAL PRACTICE

Autor: LOU MARINOFF

Traducerea: Florin Lobonț, Vasile Hațegan.

Editura EIKON, București, str. Smochinului nr. 8,
Sector 1, Cod poștal 031310, România

Editura EIKON este acreditată de Consiliul Național al Cercetării
Științifice din Învățământul Superior (CNCIS).

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-711-994-7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MARINOFF, LOU

Practica filosofică / Lou Marinoff ; trad. de Florin Lobonț, Vasile
Hațegan. - Ed. a 2-a, rev. și adăug.. - București : Eikon, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-711-994-7

I. Lobonț, Florin (trad.)

II. Hațegan, Vasile (trad.)

1

Tipărit în România

CUPRINS

Cuvânt introductiv – *Florin Lobonț*

Prefață – *Vasile Hațegan*

Partea I Fundamentele practicii filosofice	17
1 Filosofie stand-up	19
Note	33
2 Este filosofia un mod de viață?	37
2.1. Ce anume face din filosofie un mod de viață special?	37
2.2. Ce anume face din filosofie o disciplină specială?	42
Note	51
3 De ce este filosofia din nou populară?	55
Note	71
Partea a II-a Forme de practică filosofică	73
4 Două înțelesuri ale meditării	75
Note	83
5 Consilierea clienților	85
5.1. Câteva nume formative	85
5.2. Cum am devenit consilier filosofic	86
5.3. Geometria consilierii filosofice	91
5.4. Modalitatea dialogului	99
5.5. O tipologie a dialogului din cadrul consilierii filosofice	108
5.6. Triunghiul de aur	116
Note	127
6 Filosofie cu grupuri și fani	131
6.1. Este termenul „filosofie de grup” un oximoron?	131
6.2. Cafeneaua filosofului	134
6.3. Dialogul de tip nelsonian socratic	148
6.4. Filosofie cu alte grupuri	161
Note	161
7 Filosoful corporatist	163
7.1. Originile consultanței filosofice	163
7.2. Servicii generale	178
7.3. Substanță, formă și măiestrie	184
7.4. Apogeul practicii	195
Note	197

Partea a III-a Profesionalizarea practicii filosofice

8 Pionierat versus pedagogie

Note

9 Nașterea unei profesii

9.1. Programe de pregătire la universitățile și institutele de stat și acreditate de organele/organizațiile de acreditare profesională

9.2. Criteriile stabilite (inclusiv examinările) pentru certificarea specialiștilor

9.3. Cunoștințele stabilite după cum sunt reflectate în publicarea cărților de referință și a jurnalelor profesionale și în întâlnirile științifice planificate (sic: a se citi „învățate”) regulat

9.4. Codul de etică stabilit

Standardele de practică și etică profesională

Note

10 Recunoaștere versus reglementare

10.1. Economia politică a reglementării

10.2. Licențiere

10.3. Certificare

10.4. Înregistrare

10.5. Recunoaștere ca politică

Note

Partea a IV-a Marketingul practicii filosofice

11 Aprobarea de către CRI a programelor de cercetare

11.1. Produse și servicii publice

11.2. Cercetare ce implică subiecți umani

11.3. Creând o conexiune între necesitate și suficiență

11.4. Speculații post-hoc

Note

12 Cum să demarezi o afacere în consiliere: întrebări și răspunsuri

Elementul cheie #1: Publicitate

Elementul cheie #2: Promovare

Elementul cheie #3: Prezentare

Note

13 Oportunități pentru facilitatori

13.1. Facilitarea informală: Cafeneaua filosofilor reexaminată

13.2. Facilitarea formală: dialogul socratic reexaminat

13.3. Filosofia pentru copii

13.4. Filosofia pentru studenți

13.5. Filosofia pentru seniori

13.6. Filosofia pentru delincvenți

13.7. Filosofia pentru cei cu nevoi speciale

Note

14 Oportunități pentru consultanți

Modularitatea practicii

Natura generală a conflictului la locul de muncă

Efecte speciale ale diversității asupra conflictului la locul de muncă

Inabilitatea corectitudinii politice și a altor mecanisme ideologice opresive de a gestiona astfel de conflicte în mod echitabil

Importanța crescândă a conformării etice și lipsa de pregătire etică a consultanților în management general

Note

Partea a V-a Politica practicii filosofice

15 Prieteni și dușmani ai practicii filosofice

15.1. Psihiatria

15.2. Psihologia

15.3. Filosofia

Mentalitatea de cafenea

Sofismul

Frauda

Ambivalența

Ascunderea problemelor personale în spatele unor fațade filosofice

Vanitatea academică, teama de schimbare sau aparența de insuficiență

Note

16 Relații naționale, internaționale și inter-profesionale

16.1. Relații naționale și internaționale

16.2. Relații interprofesionale

Note

17 Știri de ultimă oră

17.1. Ultimele remarci

17.2. *Plato not Prozac* se lansează la nivel global

17.3. Crimă și pedeapsă la City College: Facem valuri și ne apărăm teritoriul

17.4. Filosofia și Forumul Economic Mondial

17.5. Încheiere

Note

Referințe

Filosofie *stand-up*

În ultima vreme am cunoscut numeroase persoane bine educate, erudite măcar după standardele postmoderne. Dar întrucât „standard post-modern” este un oximoron, erudiția a devenit în mare sinonimă cu alfabetizarea la nivel de teleprompter fără context. Un procentaj semnificativ din acești nou-nouți erudiți au reușit să evite întru totul cursurile de filosofie în timpul studiilor lor superioare. Unii le-au evitat deoarece au auzit că filosofia e prea dificilă – cu alte cuvinte, nu puteau obține nota maximă doar făcându-și apariția, mestecând conștiincioși gumă și subliniind asiduu cu culori fiecare propoziție din text. Alții au urmat un curs ciudat de filosofie, dar fie nu își amintesc nimic din el (cu excepția mega-amintirii cum că nu avea nimic memorabil), fie spun că i-a dezamăgit grozav, întrucât nu a fost câtuși de puțin relevant pentru viața lor. Câțiva mai norocoși au avut profesori de filosofie inspirați, care au trezit în ei toată mirarea din lume. Bineînțeles, profesorii de filosofie nu își pot asuma singuri meritul de a-i adormi pe studenți în sălile de amfiteatru; orice profesor care își merită renumele poate duce la îndeplinire această sarcină, indiferent de materia în cauză. De asemenea, profesorii de filosofie nu pot nici să își asume singuri meritul pentru ținerea de cursuri nememorabile: tradiția vizuală care a înlocuit-o pe cea scrisă în cultura americană începe prin a eroda nivelul de atenție, în loc să îl dezvolte, sfârșește prin a atenua memoria în loc să o extindă – sau, așa cum spune T.S. Eliot, să o amestece cu dorință.

Dar profesorii de filosofie trebuie să își asume responsabilitatea pentru că au reușit să reducă materia de filosofie la a fi irelevantă în cadrul comunității extinse. Filosofia stă la baza tuturor cercetărilor raționale – de natură științifică, teologică, etică, axiologică, estetică – și este izvorul nesecat chiar și al speculației inactive. Oamenii au credințe puternice despre ei înșiși, despre ceilalți și despre lume, iar clasificarea acestora drept corecte sau incorecte este o chestiune de rigoare filosofică. Oamenii respectă sau încalcă legi și urmează sau sfidează obiceiuri în funcție de interpretările filosofice pe care le dau dreptății, libertății și dreptului. Oamenii caută, găsesc sau neagă un sens și o finalitate a vieții și morții lor,

în funcție de concepțiile lor filosofice despre chestiunile respective. Oamenii fac miriade de alegeri zilnic, îndrumați de deliberările lor filosofice sau orbiți de o lipsă vădită a acestora. Oamenii se întreabă constant cine și în ce punct din viața lor se află într-un anumit moment, cum de au ajuns cine sunt și acolo unde sunt și cine vor deveni și unde anume vor fi și cum anume și de ce vor deveni așa. Sunt întrebări filosofice tipice. Deci, pentru numele lui Dumnezeu, cum de a reușit filosofia să devină irelevantă în cadrul comunității extinse? Chiar și studenții care nu pot citi, scrie, gândi sau raționa, care nu pot spune dacă Pământul orbitează în jurul Soarelui sau Soarele în jurul Pământului, care nu au auzit niciodată despre geometria plană, tabelul periodic sau selecția naturală, care nu pot explica termeni precum „democrație socială” sau „război rece”, care nu știu să convertească un rezultat de test primar într-un procentaj – chiar și acești studenți nouveau erudiți știu cumva că filosofia deține sau ar trebui să dețină un rol central în viețile lor.

Până la sfârșitul secolului XX, filosofia încetase să mai fie un mod de angrenare activă cu sinele și lumea – așa cum a fost în antichitate și de-a lungul timpului – și devenise un joc al minții monoton și deficient, fără vreun scop aparent în afară de a se război cu concepte despre concepte despre concepte, ad nauseam, dacă nu ad infinitum. În loc să îi atragă pe studenți, îi îndepărta. Administratorii de universități au început să reducă departamentele de filosofie și să le fuzioneze cu alte două specii academice pe cale de dispariție: studiile clasice și studiile religioase.

Decesul studiilor clasice și cel al studiilor religioase a fost progresiv, dar implacabil. Când o civilizație dobândește și transmite o limbă primară (de ex. „prima”), își poate permite ulterior luxul de a studia limbile și implicit culturile altor civilizații. Întrucât civilizația occidentală a fost clădită pe fundațiile civilizațiilor elenice și romane, precum și pe a religiilor iudeo-creștine (amestecate în mod liberal cu păgânismul), s-a convenit ca purtătorii de făclie să studieze greaca, latina și Sfânta Scriptură. În anii 1960, beneficiam în cadrul *Lower Canada College* de o educație secundară excelentă – care, la vremea respectivă, ar fi echivalat cu o educație canadiană la superlativ în America și una peste medie în Marea Britanie. Întrucât am studiat gramatica formală engleză și compunere (două materii distincte, în plus față de literatură!), și prin urmare am dobândit o bună stăpânire a primei limbi, am putut învăța și latină și – deoarece locuiam în Provincia Quebec – și franceză. Am studiat latina timp de șase sau șapte ani și Sfânta Scriptură (Vechiul și Noul Testament) o perioadă simbolică. Câțiva ani mai târziu, când am cunoscut alți colegi de universitate din ani terminali, care studiaseră la rândul lor limba greacă și cantități copioase din Sfânta Scriptură, m-am simțit de-a dreptul înșelat, prin comparație cu ei. America, încă deschizător de drumuri în ale declinului, a ajuns acum în stadiul în care limba engleză le este predată imigranților ca a doua limbă,

dar nu se mai predă ca primă limbă cetățenilor. Numeroși americani nu dețin deloc o primă limbă formală (nu se pun la socoteală mormăielile, huiduielile, vulgaritățile, jargonul și cuvintele monosilabice); limba engleză, în cazul în care se dobândește, este prin urmare o a doua limbă informală. Acestea fiind spuse, este tot mai lipsit de sens să predai studii clasice în cadrul universităților.

Studiile religioase au suferit o soartă asemănătoare: abdicarea statală a autorității morale și deconstrucția și interzicerea din partea acesteia a instrucției morale a dat naștere unei generații asortate de hedoniști, barbari, vulgari, obsceni, sociopați și tineri criminali în masă. Secularizarea educației din partea stângii politice și relativizarea concomitentă a eticii și întoarcerea New Age la panteism a fost preludiul naiv pentru această pierdere deprimantă a memoriei. În loc să diversifice și să îmbogățească cu adevărat curriculumul moral prin studierea Coranului, a Talmudului, a Upanișadelor, a Pali Canon și a Tao Te Ching, adițional Cărilor lui Moise și Evangheliilor lui Iisus, studiile religioase au fost declarate ilegale în școlile publice și înlocuite cu propagande obligatorii și răzbunătoare care încearcă să normalizeze relativismul moral, depravarea socială și aberația sexuală. Rezultatul este o polarizare: jumătate din populația americană nu are niciun concept despre moralitate și implicit decade în ignoranță, nefiind verificată de nimeni, și barbarism, iar în cele din urmă, sălbăticie; cealaltă jumătate îmbrățișează fundamentalisme religioase, absorbind învățăturile lor morale, toxinele ineluctabile precum intoleranța, habotnicia, dogma, anti-știința și o întoarcere la aspecte superstițioase din Evul Întunecat – sau altminteri la panteismul de tip New Age. Aceasta fiind situația, este tot mai lipsit de sens să se predea studii religioase în universități.

Întrucât fundațiile civilizației occidentale au putrezit parțial din pricina neglijării politice apatice și au fost slăbite de erodări parazite ale neo-marxiștilor, birocrăților, rasiștilor militanți și proto-fasciștilor feminisți, birocrăților, deconstrucționiștilor, birocrăților, constructiviștilor sociali, birocrăților și ale altor dăunători (ca să nu mai pomenim de birocrăți), edificiul academic al civilizației occidentale pare pe punctul de a se prăbuși. Într-un ultim gest de ironie supremă, cei care au eșuat să îl mențină și cei care au căutat să îl demoleze conspiră spre a da vina pentru defectele lui pe cei care l-au construit. Între timp, bieții cetățeni care doar o locuiesc și care aspiră să își încropească un fel de existență în cadrul lui, întrucât au fost induși în mod sistematic în necunoștință de către constructorii lui și, prin urmare, în necunoștință și de diferența dintre aparență și realitate, aclamă în mod eronat atunci când sosește echipa de demolare pentru a-i evacua și răspândi acuzațiile. „Am venit să vă îmbunătățim casa”, le spun ei cetățenilor nenorociți. De fapt, vor să spună: „Am venit să vă lăsăm fără casă.”

La toate acestea, spun un „WHOA!” acronimic. Acronimul este o îmbinare a numelor Whorf-Hobbes-Orwell-Ayer; componentele lui, împreună, ajută la caracterizarea situației actuale neplăcute a Occidentului și a rolului practicii filosofice în ameliorarea situației. În secolul XX, Benjamin Whorf (împreună cu Sapir) a observat că limbajul natural nu este nici neutru valoric, nici descriptiv în mod obiectiv și ireproșabil, că modul în care vizualizăm viața este determinat în parte (sau în mare) de convențiile noastre idiomatice, de structurile noastre lingvistice, de funcțiile noastre semantice.² Să luăm, de exemplu, semnificația termenului „dependentă”. Spunem că organismul unui dependent de heroină are nevoie să metabolizeze în mod regulat acest drog, pentru a putea funcționa. Atunci când drogul în cauză este suficient de prezent, dependentul experimentează o intoxicație narcotică plăcută și rămâne cvasi-funcțional în alte moduri. Dar în cazul în care drogul respectiv este suficient de absent, organismul dependentului prezintă simptome foarte neplăcute de sevraj, iar mintea lui devine în consecință disfuncțională. Dependentul este prin urmare literalmente sclavul substanței care i-a creat dependența, într-atât de mult, încât muncește în principal pentru a face rost de substanța respectivă, iar starea lui de „bunăstare dependentă” depinde în întregime de asimilarea acesteia. Când vorbim despre un dependent de droguri, știm la ce ne referim.

În ultima vreme, însă, cuvântul „dependentă” este uzat (sau abuzat) tot mai mult de psihologi, ceea ce duce la o imprecizie tot mai mare a sensului acestuia, cu precădere atunci când această întrebuintare (sau întrebuintare greșită) este imitată rapid de către public. De exemplu, persoanele cu un apetit mai ridicat decât media pentru raporturi sexuale sunt numite „dependente de sex”, iar persoanele care petrec mai mult decât media navigând pe internet sunt numiți a fi „dependenți de internet”. Absurditatea unei astfel de întrebuintări eronate devine evidentă atunci când este dusă la extrem. Majoritatea persoanelor dorm în fiecare noapte; înseamnă că sunt „dependenți de somn”? Majoritatea persoanelor mănâncă în fiecare zi; înseamnă că sunt „dependenți de mâncare”? Jucătorii de tenis profesioniști, care se antrenează câteva ore pe zi sunt „dependenți de tenis”? În mod asemănător, sunt muzicienii „dependenți de muzică”? Sunt cei care practică zazen în fiecare dimineață „dependenți de zen”? În cele din urmă, sunt cei care persistă în a rămâne în viață, refuzând să se sinucidă, „dependenți de viață”?

Un exercițiu scurt într-ale gândirii critice (adică logica informală), pe care „educația postmodernă” o neglijează oximoronic, va clarifica această confuzie. Chiar dacă toate dependențele presupun apetituri, nu toate apetiturile presupun dependențe. De exemplu, chiar dacă toți dependenții de heroină au un apetit periodic pentru heroină, un apetit periodic pentru sex nu înseamnă că o persoană este dependentă de sex. Pe

scurt, chiar dacă toți dependenții de heroină tânjesc după heroină în mod regulat, nu toate persoanele care tânjesc după un anumit lucru în mod regulat sunt neapărat dependenți de lucrul respectiv. Chiar dacă pofta nu este în mod normal bună pentru o persoană, nu este totuna cu dependența.

Un dependent de heroină care are nevoie de bani pentru heroină va jefui sau fura sau se va vinde pe sine însuși pentru a-și satisface pofta. Dar o persoană care pofteste sex nu va viola în mod neapărat sau chiar obișnuit pentru a-și satisface pofta respectivă. În mod asemănător, o persoană care pofteste la internet, dar a cărei „cale de acces” este închisă, nu va intra în mod neapărat sau chiar obișnuit prin efracție în casa altcuiva pentru a avea acces la Internet. O persoană obișnuită să se uite la televizor, când călătorește într-o țară străină în care nu există servicii de televiziune prin cablu sau atunci când are loc o pană de curent în zona lui, nu va trece printr-un sevraj fizic debilitant de la obiceiul lui: fie va găsi pur și simplu altceva de făcut, fie se va plictisi. Nu există „dependenți de televizor”; există doar o utilizare eronată a limbii.

De fapt, chestiunea se reduce la contopirea limbajului figurativ cu cel literar. Vorbim la modul literal de un dependent de heroină; la modul figurativ de un „dependent de televizor”. Dar atunci când psihologii renunță la ghilimele, din ignoranță sau neglijență, și își imaginează că într-adevăr diagnostichează „boala” dependenței de televizor, experimentăm forța sociologică completă a ipotezei Whorf-Sapir: ceea ce începe ca o utilizare eronată a limbii pentru materializarea unor entități putative care nu există în realitatea extra-mintală continuă cu elaborarea structurilor sociale și profesionale care pretind să diagnosticheze, să cerceteze și să trateze boala inexistentă în cauză. Cea mai sigură și mai rapidă metodă de a elimina „boli” imaginare ar fi eliminarea celor care le materializează. Să îi învățăm pe materializatori gândirea critică ar fi un demers mai plin de compasiune, dar și mult mai laborios.

Nu psihologii au învățat acest truc; ei l-au copiat pur și simplu de la psihiatri. Thomas Szasz a dus o muncă colosală pentru a expune mitul psihiatric al „bolii mintale”, dar mitul respectiv este atât de adânc încastrat în rămășițele conștiinței colective americane, încât munca de-o viață a niciunui om – fie el chiar un om extraordinar precum Szasz – nu îl va putea extirpa prin simpla publicare de cărți perspicace.³ Reeducarea este cheia, ca întotdeauna. Dar întrucât ne aflăm în curs de distrugere a civilizației noastre prin dez-educare, nu suntem încă pregătiți pentru re-educare. Aceasta va veni, ca de obicei, prea târziu.

Contribuția lui Hobbes la conglomeratul WHOA este scurtă, incisivă și proeminentă. În divizarea logosului în vorbire și rațiune, nominalismul lui Hobbes îl obligă să atribuie o întâietate causală (iar empiricismul lui, o întâietate epistemologică) celui dintâi. Prin urmare, acesta afirmă nu că putem vorbi pentru că raționăm, ci mai degrabă că putem raționa deoarece

putem vorbi. Prin urmare, cuvintele vorbite sunt însuși dovezi ale rațiunii, nu produsele secundare ale acesteia. Ipoteza lui Hobbes este sprijinită de cele câteva, dar îngrozitoare, cazuri documentate despre copii sălbatici⁴ și îndeosebi de bine sprijinită de o parte din bolboroseala ce trece, în mod oximoronic, drept „erudiție postmodernă”.⁵ Chiar dacă criticile lui Hobbes erau îndreptate împotriva școlăștilor care utilizau fraze lipsite de sens precum „substanță incorporeală” în divagația lor post-peripatetică – care trecea drept „filosofie” în timpul Evului Întunecat (și tocmai din această cauză era „Întunecat”, iar Bacon și Hobbes au precipitat iluminismul) – ar putea foarte bine să fie redirecționate către boala materializată, sau către gâlămatia deconstruită, sau spre bolboroseala psihologică de tip New Age care trece drept vorbirea rațională a Întunecismului curent.⁶

Teza lui Hobbes este simplă și demonstrabilă: precizia vorbirii favorizează precizia rațiunii; imprecizia vorbirii favorizează imprecizia rațiunii. Implicațiile acestei teze sunt evidente și înspăimântătoare în America contemporană: raționamente imprecise referitoare la subiecte precum boli, imoralitate sau injustiție, favorizate inițial de vorbirea imprecisă, favorizează la rândul lor structuri sociale neadecvate, politici economice neadecvate, măsuri legislative neadecvate, remedii judiciare inadecvate și, în cele din urmă, sancțiuni politice inadecvate.

O altă consecință persuasivă a componentei Whorf-Hobbes a disconfortului nostru lingvistic și semantic este „vorbirea neclară”, unde chiar și cele mai literare sensuri ale cuvintelor și acronimelor sunt ascunse de o negură de activitate mentală încetoșată. Suntem supuși unui potop constant de malapropisme care derivă nu din fenomene încurcate, ci din sensuri încurcate. De la folosirea eronată ubicuă a prepozițiilor inutile – cum ar fi în expresia „focus in on” (*n.tr.* „a focaliza în pe”), „circle around” (*n.tr.* „a încercui în jurul”) și „continue on” (*n.tr.* „a continua în continuare”) – este evident că vorbitorii nu au o concepție despre denotările verbelor respectiv utilizate. În mod asemănător, din frazeologia ubicuă dar lamentabil de redundantă „ATM Machine” adică „Mașină de Plăți Automate”, este mai mult decât evident că vorbitorii nu au nici cea mai vagă idee de la ce anume provine acronimul „ATM”. În loc să utilizeze limba ca o unealtă precisă, americanii și nu numai, o folosesc acum ca pe un instrument tocit.

Confuzii sinonimice și omonimice sunt și ele abundente, tot datorită limbii neclare: câte un exemplu grăitor pentru fiecare caz va fi suficient pentru a ilustra ceea ce vrem să spunem. Termenul „afro-american” a devenit, în anumite contexte, sinonim pentru „negru”. Dacă aplicăm distincția clasică pe care o face Frege între sens și referință, am putea afirma că, chiar dacă frazele „cel mai mare jucător de tenis afro-american din anii 1970” și „cel mai mare jucător de tenis negru din anii 1970” fac referire identică la răposatul Arthur Ashe, cu toate acestea, nu sunt

identice ca sens.⁷ Primul calificativ este mai formal; al doilea mai informal. În vorbirea contemporană, sensul de „afro-american” îi conferă celui la care face referire descrierea un fel de demnitate fundamentală – la fel ca „irlandez-american”, „german-american”, „italian-american”, etc., cu sensurile lor respective. Sunt denotații geopolitice, lipsite de vreo conotație peiorativă. Prin contrast, denotația generică „negru” este mult mai variabilă în ceea ce privește conotația: piața neagră, ciurma neagră și magia neagră sunt doar trei dintre numeroasele exemple peiorative care nu au nimic a face cu rasa, dar care utilizează cuvântul „negru” în contexte nesalutare. Bineînțeles, există și contexte salutare (de ex., *Black Beauty-Frumusețea Neagră*) și unele cu valoare neutră (de ex., gaură neagră). Cu toate acestea, atunci când vorbirea neclară îmbină referința cu sensul, se produce un nonsens. O „marionetă vorbitoare” de la televiziune a citit următorul text de pe un prompter în timpul unei emisiuni de știri difuzată la nivel național: „Nelson Mandela, primul președinte afro-american [sic] al Africii de Sud. Înțelegem că producătorii au vrut să spună „primul președinte negru”. În timpul orelor de curs, scriu uneori pe tabla neagră. Nu scriu niciodată pe „tabla afro-americană”.

Confuziile omonimice sunt abundente din pricina omonimelor. Nu voi menționa cele mai obișnuite erori pe care le fac studenții [de ex., faptul că încurcă „their” (*n.tr.* „al lor”) cu „there” (*n.tr.* „acolo”), nici pe cele mai obișnuite în rândul scriitorilor [de ex., faptul că încurcă „principle” (*n.tr.* „principiu”) cu „principal” (*n.tr.* „principal”). Cel mai tare mă exasperează sound-bite (*n.tr.* – *secvență audio sau video*), care denotă încă o dată o cultură care a devenit nesăbuită din pricina vorbirii neclare. Credeți că știți ce înseamnă termenul, nu-i așa? În caz afirmativ, probabil că îi înțelegeți referința, dar nu și sensul. Deoarece „sound-bite” nu are niciun sens. Denumirea corectă, a cărei referință poartă sensul intenționat, este omonimul „sound-byte”. În limbajul tehnic al calculului digital, un „byte” este o bucată (sau un cuvânt) de date, de obicei lung de opt biți, procesată ca o singură unitate de informații. „Bitul” în sine este forma contrară a „binary digit” (*n.tr.* *cifră binară*), de exemplu, 1 sau 0. Prin urmare, o bucată de date audibilă, când sunt obținute ca o unitate de informații auditive, cu precădere sub formă de comentariu încapsulat, se numește „sound-byte”. Sensul termenului „sound-byte” nu are nimic a face cu niciunul din zecile de înțelesuri standarde și colocviale ale termenului „bite” (*n.tr.* *îmbucătură, mușcătură, înțepătură, ardere, corodare, etc.*), așa cum sunt enumerate ele în oricare dintre zecile de dicționare – cu excepția cazurilor în care dicționarele de acum sunt editate de analfabeții culturali care au diseminat malapropismul acesta în primul rând. În plus, sunt de neclintit când vine vorba de această chestiune, întrucât cartea mea cea mai populară, *Plato Not Prozac*, întruchipează din nefericire neologismul acesta hidos. După ce redactorul editurii mi-a schimbat în

mod automat termenul „sound-byte” în „sound-bite”, conformându-l astfel erorii universale, am reușit să îmi conving editorul, prin argumentul folosit mai sus, probabil că eu aveam dreptate și că probabil toți ceilalți greșeau. Chiar dacă mi-a admis cu abilitate punctul de vedere în ceea ce privește sensul, s-a supus în mod pragmatic și nonsensului primit în scopul publicării. Dacă citiți aceste cuvinte, atunci editorul acestei cărți se supune sensului și ajută implicit la tunderea oii numite vorbire neclară.

Totuși, tocirea rațiunii prin vorbire neclară, este doar un preludiu la atenuarea și suprimarea rațiunii prin vorbirea eufemistică. Aici, trecem de contribuția Whorf-Hobbes la „WHOA”, în care experiența ne este dezinformată, iar rațiunea prost îndrumată, prin intermediul vorbirii de inducere în eroare și imprecise, în tărâmul Orwellian, în care însuși procesul politic este condus de vorbirea imprecisă și rațiunea prost îndrumată. Această pantă alunecoasă, așa cum Orwell știa prea bine, începe cu înlocuirea descrierilor valoric neutre ale unor fenomene cu descrieri peiorative, distorsionate sau inflamatoare – cu alte cuvinte, încărcate de valoare – ale acestora.⁸ Substituția este efectuată de agitatori, pentru a induce sau mobiliza opinia publică împotriva unui anumit fenomen, intenția agitatorilor fiind de a avea parte de foloase politice de pe urma acestor demersuri. Mai este efectuată și de despoți și slugarnicii acestora, pentru a armoniza opinia publică din motive asemănătoare.

Să presupunem că Smith o angajează pe Jones. Acest lucru nu deranjează pe nimeni (iar majoritatea, inclusiv Smith și Jones, îl consideră un lucru bun), până când Baker începe să agite apele, afirmând că Smith o exploatează pe Jones. Din moment ce exploatarea este considerată un lucru „rău”, toată lumea se gândește că este vorba de un lucru rău. În cele din urmă, la fel gândesc și Smith și Jones, chiar dacă în relația lor reciprocă nu s-a schimbat nimic material. Angajarea se îmbină cu exploatarea - și angajatorii cu exploatarea – prin stărnirea opiniei publice prin vorbire imprecisă. Și acum că s-a concretizat un rău economic, un remediu politic pare justificat.

În mod asemănător, „Smith a jignit-o pe Jones” se transpune politic în „Smith a rănit-o pe Jones”; „Smith i-a făcut avansuri sexuale lui Jones, iar aceasta le-a respins” se transpune politic în „Smith a hărțuit-o sexual pe Jones”; „Smith i-a făcut avansuri sexuale lui Jones, iar aceasta le-a acceptat, dar regretat ulterior” se transpune politic în „Smith a agresat-o sexual pe Jones”; „Smith s-a căsătorit cu Jones, iar cei doi au hotărât împreună că el își va păstra slujba, iar ea va rămâne acasă să crească copiii” se transpune politic în „Smith a înrobii-o pe Jones”; „Smith o domină pe Jones în contextul ierarhiei lor primatologice” se transpune politic în „Smith menține o hegemonie opresivă față de Jones”; „Smith îi cedează lui Jones o poziție pe care Smith o merită, dar Jones nu, o autoritate pe care Smith o poate impune, dar Jones nu și privilegiu pe care Smith le-a

dobândit, iar Jones nu” se transpune politic în „Smith a împuternicit-o pe Jones”; „Smith preferă pentru copii lui să nu li se predea practici homosexuale explicite la grădiniță” se transpune politic în „Smith este homofob”; „Smith observă diverse tipuri de diferențe între rase” se transpune politic în „Smith este rasist”; „Smith observă că multe femei ar prefera să stea acasă și să își crească copiii” se transpune politic în „Smith este sexist”; iar „Smith crede că oamenii ar trebui să își asume o măsură rezonabilă de responsabilitate personală pentru consecințele alegerilor pe care le fac în viață” se transpune politic în „Smith e de dreapta”. În cele din urmă, atunci când agitatorii politico-lingviști devin decidenți politici, statul începe să manifeste caracteristici pronunțat totalitariste – așa cum se poate vedea la democrațiile sociale precum Suedia și Canada,⁹ și tot mai mult în Republica America.

Dar, așa cum foarte bine a știut Orwell, acesta este doar începutul. Substituția limbajului valoric neutru cu cel încărcat valoric, pentru a stârni și îndruma greșit opinia publică în vederea obținerii de către agitatori de beneficii politice pe spinarea publicului depinde în continuare de semantica universală. „Angajarea” economică are conotații probatoare aproape ubiquie; „exploatarea” economică, peiorative aproape ubiquie. Substituția funcționează în mod politic deoarece, chiar dacă publicul a fost păcălit prin dexteritate mintală, cunoaște în continuare semnificațiile cuvintelor. Dar Orwell și-a imaginat în mod profetic că această pantă alunecoasă a substituției lingvistice duce înspre abisul inversiunii semantice, etapă în care înseși înțelesurile cuvintelor se pierd, astfel încât orice cuvânt poate semnifica orice concept – iar în mod particular (și mai util din punct de vedere politic), opusul său. O vorbire imprecisă duce la un raționament neclar, dar alterarea suplimentară a unei vorbiri care operează pe un raționament deja alterat duce la o vorbire arbitrară și la atenuarea rațiunii. În această etapă, zgomotul stimulează emoții, sloganurile animă mulțimi de oameni și se desăvârșește transformarea politică din statut de stat de persoane libere și gânditoare într-unul de mase servile și nechibzuite. În această etapă li se poate spune că „Libertatea înseamnă Sclavie”, „Războiul înseamnă Pace”, „Geniul înseamnă Idioțenie”, „Generozitate înseamnă Sărăcie”, „Viață înseamnă Moarte” sau orice altceva li se potrivește agitatorilor care în acest moment vor fi ajuns deja dictatori.

Credeți oare că America nu se apropie de această etapă? Mai gândiți-vă o dată. Nu ați primit recent niciun apel de „curtoazie”? Un „apel de curtoazie” este o invadare nesolicitată a intimității voastre, prin telefon, de obicei seara sau în weekend, din partea unui furnizor de bunuri sau servicii care dorește să facă afaceri cu dumneavoastră. Ceva „geniu” (sau posibil „idiot”) în ale marketingului a avut inspirația orwelliană ca, numind un detriment beneficiu, sau un deserviciu ca un serviciu, clienții potențiali să

fie de fapt recunoscători pentru această intruziune doar din pricina denumirii ei improprie. De obicei încerc să le explic apelanților de acest gen că ceea ce ei etichetează drept „curtoazie” este de fapt o nepolitețe crasă – dar majoritatea dintre ei, a căror rațiune este deja atrofiată de vorbirea arbitrară, chiar cred că le fac oamenilor un serviciu politicos pentru simplul fapt că îl etichetează ca atare. Înțelesul curtoaziei este obliterat. La fel de bine am putea deschide un restaurant, servi gunoi și să îl numim „bucătărie gourmet”; dacă palatul celui care cinează acolo este îndeajuns de atrofiat, experiența lui gustativă cu gunoiul va fi anulată de o sugestie lingvistică de alimente rafinate. Și chiar dacă simte gustul gunoiului, ar fi reticent să se plângă, atâta timp cât toți ceilalți par a se delecta. Corectitudinea gustativă ne cere să nu numim gunoiul „gunoi”, ci mai degrabă „bucătărie provocată din punct de vedere gurmând” sau „bucătărie alternativă” în stadiul eufemistic și „bucătărie gourmet” dacă ni se permite din punct de vedere politic.¹⁰

Prin urmare, sfârșitul unei pante alunecoase devine începutul alteia. Obrăznicia la scară masivă, etichetată drept curtoazie, devine acceptată drept curtoazie. Pe măsură ce alunecăm pe această pantă în America, suprimarea libertăților individuale la scară mare, etichetate drept progres social, devine acceptată ca progres social. Aduceți-vă aminte de Germania Nazistă, unde genocidul la scară masivă, etichetat drept propice pentru apariția Rasei Supreme, devine propice pentru apariția Rasei Supreme. Amintiți-vă de Uniunea Sovietică a lui Stalin, unde crima în masă („lichidare”) a vreunui cutare sau cutare grup, etichetată istoric drept necesitate pentru succesul revoluției utopice, devine acceptată drept istoric necesară pentru succesul revoluției utopice. Oricine obiectează la ideea de necesitate istorică, sau împotriva grupului ales, devine următorul pe lista de lichidare. Iar în cadrul lumii academice americane, oricine obiectează la suprimările neo-totalitare ale canoanelor de învățare și înlocuirea lor cu încredințare politică sau sfidează suprimările prin intermediul vorbirii libere și a faptelor libertare, este lichidat economic sau profesional, adică, concediat sumar sau ostracizat instituțional. Statele totalitare și universitățile nord-americane au ajuns să difere doar în ceea ce privește măsura, nu și felul.

Iar universitățile sunt principalele responsabile (în teorie) pentru exercitarea rațiunii – și, prin urmare, trebuie să accepte responsabilitatea și pentru atrofia și atenuarea răspândită a acesteia. Filosofia, care exercită și menține rațiunea mai mult ca oricare altă disciplină, este radicalizată sau marginalizată de administratori cu viziuni privind „progresul social” pentru care rațiunea este anatema și este evitată din răspuțeri de studenți ai căror „studii superioare” constau în mare din încredințare politică și prefăcătorii inepte de stimă de sine. Sau departamentelor de filosofie li se permite pur și simplu să se irosească prin atrițiune, până devin suficient de

mici și de slabe ca să fuzioneze cu departamentele de studii clasice și studii religioase – și, implicit, considerate ca fiind ultimul vestigiu în declin al „hegemoniei patriarhale albe heterosexuale împotriva maselor exploatare, abuzate, oprite și înrobite, victimizate global de rațiune.” În prea multe universități, acest vestigiu este singurul care a rămas în picioare între cultura înaltă a civilizației noastre și distrugerea ei de către feministe fanatice, militanți etnocentrice sau neo-marxiști, postmoderniști, de-construcționiști, constructiviști sociali și adepții acestor mulțimi de misologi grosolani și mizantropi veninoși.¹¹ Totuși, acest vestigiu devine irelevant prin înlăturarea filosofiei din orizontul cetățeanului obișnuit și deopotrivă al studentului oarecare, căzând fără să își dea seama în mâinile călăilor rațiunii.

Tocmai aici intervine practica filosofică. Oferind filosofia direct maselor, prin consilierea clienților, facilitarea grupurilor, consultanță organizațională și programe educaționale, noi, practicienii, transcendem academia radicalizată și fanaticizată, unde vorbirea arbitrară și atrofia rațiunii sunt stăpânele absolute. În schimb, returnăm filosofia pieții, de unde a venit, cetățenilor obișnuiți care sunt sincer preocupați de semnificațiile cuvintelor și de exercitarea rațiunii.

Aici intră în scenă a patra componentă a acronimului „WHOA”, care constă în repudierea versiunii lui Ayer de sofism naturalist.¹² Ayer a afirmat în mod faimos și discutabil că, spre deosebire de un istoric de artă pe care îl putem întreba despre autenticitatea unei picturi și ne putem aștepta să primim un răspuns adevărat obiectiv sau exact din punct de vedere instrumental, nu putem (și, implicit, nu ar trebui) să întrebăm un filosof moral despre corectitudinea unei acțiuni și să ne așteptăm să primim vreun răspuns câtuși de puțin exact. Enunțul nefericit făcut de Ayer a reprezentat sunetul de goarnă și retragerea desăvârșită a filosofiei din cadrul tradiției ei socratice de dirijare a vieții examinate, spre preocuparea ei analitică de a pune note de subsol la examinarea examinată. Secularizarea societală și priceperea tehnologică nu previn, nici nu rezolvă probleme morale, care sunt experimentate drept excrescențe naturale ale conștiinței omului moral. Omul tehnologic secularizat este cel puțin la fel de nevoiaș când vine vorba de îndrumare morală ca oricare dintre predecesorii lui, ba chiar s-ar putea argumenta că este mai nevoiaș ca toți ceilalți; progresul tehnologic accentuat potentează până în momentul de față posibilități sociale inimaginabile, dar rămâne mut cu privire la permisibilitățile lor morale. Abandonând domeniul etic normativ de engros, filosofia analitică a creat un vacuum moral, care a fost umplut în mod oportunistic de relativiști, nihilști și anarhiști de tot soiul. Astfel, oamenii obișnuiți – care nu sunt de acord cu Ayer în mod intuitiv – rămân atât profund dezamăgiți, cât și privați de îndrumare morală. Dacă filosofi nu se impun și nu apără lucrurile pe care le consideră corecte și nu le atacă pe